

І. А. Волкова, М. В. Реслер, О. Ю. Калініна

ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2011

УДК 657:339.9(075.8)

ББК 65.052я73

В 67

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-12270 від 29.12.2010 року)*

Рецензенти:

Костирко І. Г. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедрою обліку і аудиту Львівського національного аграрного університету;

Левицька С. О. – доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки Національного університету водного господарства та природокористування.

Волкова І. А., Реслер М. В., Калініна О. Ю.

В 67 Облік зовнішньоекономічної діяльності. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 304 с.

ISBN 978-611-01-0204-9

В посібнику систематизовано розкрито предмет навчальної дисципліни, а саме діяльність підрозділів і працівників, зайнятих обліковими процесами на підприємстві. Враховано вимоги, щодо реформування бухгалтерського обліку відповідно до засад міжнародної облікової практики, організації інформаційного, технічного та ергономічного забезпечення обліку.

У посібнику докладно розглядаються питання бухгалтерського та податкового обліку експортних, імпорتنих, бартерних операцій, а також інших операцій, що здійснюються підприємствами в іноземній валюті. Особливу увагу приділено питанням документального оформлення, та особливостям розрахунків з контрагентами. Визначено місце держави в системі контролю валютних операцій та розкрито механізми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в цілому. Розглянуто порядок складання та зміст форм, як фінансової, так і статистичної звітності підприємств.

Посібник побудовано за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

УДК 657:339.9(075.8)

ББК 65.052я73

ISBN 978-611-01-0204-9

© Волкова І. А., Реслер М. В.,
Калініна О. Ю. 2011.

© Центр учбової літератури, 2011.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Тема 1. Зовнішньоекономічна діяльність, як об'єкт бухгалтерського обліку	7
1.1. Зовнішньоекономічна діяльність, як предмет та об'єкт обліку	7
1.2. Загальні принципи та структура управління підприємствами (організаціями), що оперують на міжнародному рівні	14
1.3. Основні напрямки розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	19
Тема 2. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	24
2.1. Роль держави в регулюванні зовнішньоекономічного сектору економіки.	24
2.2. Цілі, суб'єкти та інструменти регулювання ЗЕД	27
2.3. Валютний контроль за операціями з використання валюти.	38
Тема 3. Особливості здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відповідальність за порушення валютного законодавства України	43
3.1. Особливості здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відповідальність за порушення валютного законодавства України	43
3.2. Основні види та форми розрахунків по зовнішньоекономічних операціях	50
3.3. Кредитні операції	60
3.4. Картки, як найбільш популярний спосіб розрахунку в ЗЕД	68
Тема 4. Облік експортних операцій	74
4.1. Основні поняття	74
4.2. Бухгалтерський облік операцій з експорту	75

4.2.1. Загальні принципи ведення бухгалтерського обліку експорту	75
4.2.2. Облік операцій з експорту робіт, послуг	89
4.2.3. Облік авансів, одержаних від іноземних покупців	92
4.3. Податковий облік експортних операцій	93
Тема 5. Облік імпорتنних операцій	98
5.1. Загальні принципи здійснення імпорتنних операцій	98
5.2. Бухгалтерський облік імпорتنних операцій	100
5.2.1. Загальні принципи ведення бухгалтерського обліку імпорتنних операцій	100
5.2.2. Особливості обліку імпорту робіт, послуг	105
5.2.3. Особливості обліку авансів, сплачених іноземному постачальнику	107
5.3. Податковий облік імпорту товарів	108
Тема 6. Облік товарообмінних (бартерних) операцій	113
6.1. Поняття бартерних операцій.	113
6.2. Порядок здійснення ЗЕД-бартерних операцій	114
6.3. Основні принципи обліку ЗЕД-бартерних операцій	123
6.3.1. Податковий облік ЗЕД-бартерних операцій	123
6.3.2. Правила бухгалтерського обліку ЗЕД-бартерних операцій.	125
Тема 7. Зовнішньоекономічні контракти	132
7.1. Зовнішньоекономічний договір в українському законодавстві	132
7.2. Особливості оформлення, реєстрації і здійснення зовнішньоекономічних договорів в Україні	134
7.3. Зміст зовнішньоекономічного договору	142
7.4. Відображення в обліку зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами.	168
Тема 8. Розкриття інформації про зовнішньоекономічну діяльність у фінансовій звітності підприємств	175
8.1. Бухгалтерська фінансова звітність	175
8.2. Відображення ЗЕД в статистичній звітності.	181
8.3. Інші форми звітності в ЗЕД	182
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОНТРОЛЬНІ	
ВПРАВИ, ТЕСТИ	185
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	217
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	219
ДОДАТКИ.	230
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	296

ПЕРЕДМОВА

Комплексні економічні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, мають на меті не лише виробити моделі та механізми побудови послідовної реалізації сучасних економічних відносин, але й поступову інтеграцію українських підприємств у міжнародні економічні зв'язки, з одного боку, і залучення іноземних підприємств до діяльності в Україні з іншого.

Ефективність господарської діяльності, як вітчизняних, так і іноземних підприємств у рамках правової системи конкретної держави визначається, насамперед, ступенем досконалості охоплення сфер регулювання і ліберальності її законодавства.

Інтеграційні процеси, притаманні сучасній світовій економіці, об'єктивно зумовлені низкою факторів, які спонукають суб'єктів господарської діяльності розширяти географію своїх економічних інтересів, тобто шукати виходу за межі своєї країни, а саме проводити зовнішньоекономічну діяльність (далі ЗЕД).

Суть ЗЕД полягає в виробничих відносинах різних країн, які регулюють систему експортно-імпортних зв'язків між ними.

Мета і завдання дисципліни «Бухгалтерський облік ЗЕД» ставлять специфічні завдання перед бухгалтерським обліком: контроль за зберіганням товарно-матеріальних цінностей і валютних коштів; забезпечення своєчасних і правильних розрахунків по зовнішньоторгових операціях; своєчасне надання адміністрації, податковим і статистичним органам інформації про товаропотоки, ефективність їх використання, про доходи, фінансові результати.

Мета вивчення дисципліни — озброїти майбутнього працівника теоретичними знаннями та практичними навичками бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, особливостями застосування нормативно-правових актів регулювання ЗЕД залежно від напрямку діяльності підприємств.

Зміст навчальної дисципліни, її загальнотеоретичні основи охоплюють, зокрема: бухгалтерський облік видів зовнішньоекономічної діяльності; облік майнових прав та окремих витрат при здійс-

ненні зовнішньоекономічної діяльності (відображення в обліку курсових різниць щодо господарських операцій, проведених в іноземній валюті; облік розрахунків з підзвітними особами по відрахуваннях за кордон; облік формування статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями).

Навчально-методичний посібник з дисципліни «Бухгалтерський облік ЗЕД» передбачає розгляд механізму здійснення зовнішньоекономічних зв'язків в Україні і можливостей використання його в практичній діяльності підприємств. Він сприяє теоретичній і практичній підготовці студентів з питань зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі, широкого використання для цього таких форм і методів навчання як індивідуальної та самостійної роботи, виконання різноманітних практичних завдань, тестів, ситуацій.